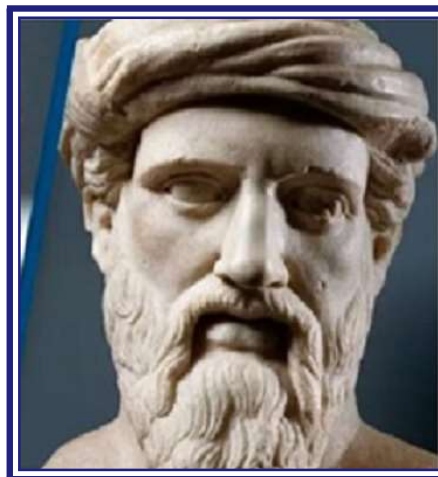

کشف قضیه فیثاغورس روی لوح باستانی، ۱۰۰۰ سال پیش تر از فیثاغورس

ساناز لامعی*

موضوع «قضیه فیثاغورس» را توضیح می‌دهد. فیثاغورس در طول زندگی خود مدرسه‌ای برای آموزش ریاضیات و موضوعات دیگر برای دانش‌آموزان راه‌اندازی کرد. این افراد، عمدتاً به صورت شفاهی آموزش می‌دیدند و به اشتباه به آنها، عنوان دانشگاهیان باستان نسبت داده شده است. با توجه به منابع بسیار اندک مکتوب، بررسی منبع قضیه فیثاغورس در طول تاریخ ادامه یافت تا اینکه این معادله آن قدر با زبان یونانی مرتبط شد که مردم معتقد شدند این معادله، متعلق به فیثاغورس است. از طرفی، دانش‌آموزان وی تمایل داشتند به معلم خود ادای احترام کنند که احتمالاً به این سوءتفاهم حماسی کمک کرده است. حتی بسیاری از اکتشافات فیثاغورسی‌ها به دلیل احترام به معلم، به شخص فیثاغورس نسبت داده شده است.

فیثاغورس

لوح گلی IM 67118

قضیه فیثاغورس یکی از قدیمی‌ترین قضیه‌های ریاضی است و بیان می‌کند که در یک مثلث قائم‌الزاویه، مجموع مربعات دو ضلع مجاور به زاویه قائمه، با مربع طول وتر برابر است. فیثاغورس بین سال‌های ۴۹۰ تا ۵۷۰ پیش از میلاد می‌زیسته و به داشتن تخصص در ریاضیات، نجوم و موسیقی مشهور است. مشخص شده است که او اولین کسی نبوده که قضیه‌ای را که هنوز نام او بر روی آن است، کشف کرده است. باستان‌شناسان، این قضیه را بر روی یک لوح بابلی، که تقریباً ۱۰۰۰ سال پیش از تولد این فیلسوف ساخته شده است، یافته‌اند. این متن باستانی با نام IM 67118 به سال ۱۷۷۰ پیش از میلاد برمی‌گردد و حتی احتمالاً برای آموزش دادن استفاده می‌شده، زیرا طول یک قطر را در داخل مستطیل محاسبه می‌کند.

لوح قدیمی دیگری مربوط به سال‌های ۱۶۰۰ تا ۱۸۰۰ پیش از میلاد، حتی مربعی با مثلث‌های چسبیده به آن را نشان می‌دهد که بیان‌گر یکی از روش‌ها برای اثبات این قضیه است. کارشناسان، با ترجمه متون باستانی ثابت کردند که تمدن، بسیار پیش‌تر از این فیلسوف افسانه‌ای، از ریاضیات پیشرفته آگاه بوده است. بروس رتنر^۱ ریاضی‌دان، در مقاله خود توضیح می‌دهد: «نتیجه، مشخص است. بابلی‌ها رابطه بین طول قطر مربع و ضلع آن را می‌دانستند.» سؤال این است که چگونه محاسبات موجود در لوح تا این حد مشابه با محاسبه فیثاغورس است؟ رتنر با توضیح ساده و جالبی،

مرجع

Katherine Sidnell, [Pythagorean Theorem discovered on ancient tablet 1,000 years older than Pythagoras himself.](#)

* دانشگاه گیلان

^۱Bruce Ratner